



REPUBLIC OF LAOS  
MINISTRY OF EDUCATION AND VOCATIONAL TRAINING

LAOS - PEOPLE'S DEMOCRATIC REPUBLIC

MINISTRY OF EDUCATION AND VOCATIONAL TRAINING

1983

- 1) *Hans Luther, Socialism in a Subsistence Economy : the Laotian Way*, CUSRI, Chulalongkorn University, Bangkok 1983.
- 2) *A. Khan and Eddie Lee, Employment and Development in Laos*, ILO-ARTEP, Bangkok 1981.
3. *Chandan Mukherjee and A.V. Jose, Report of a Survey of Rural Household in the Hat Xai Fong District, Vientiane province*, ILO-ARTEP, Bangkok 1983.

## ลาว : ระบบสังคมนิยมในเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตัวเอง

ทุกวันนี้ ไม่มีข้อเขียนเกี่ยวกับลาวออกมามากนัก พวกเจ้าอาณานิคมเรียกประเทศนี้ว่า "แผ่นดินล้านช้างเวทกัทร" และอ้างเอา "เหคุบัจจยแบบลาว" มาอธิบายสภาพที่ประชาชนลาวไม่ชอบที่จะยินยอมให้ความช่วยเหลืออย่างท้อเนื่อง ปัจจุบันลาวเป็นประเทศสังคมนิยมที่มีเป้าหมายปฏิวัติทุกหนึ่ง ลาวยังประสบปัญหาความค้อยพัฒนาร่วมกับประเทศอื่นทั่วไป อันได้แก่ การขาดการศึกษาและคมนาคม สมรรถภาพการผลิตทางเกษตรต่ำเมื่อเทียบกับศักยภาพทางการเกษตรที่มีอยู่ ในบ้หลัง ๆ นี้ ได้มีการก่อตั้งเกษตรกรรมในรูปแบบสหกรณ์ขึ้นดำเนินการปฏิสัมพันธ์ไปกับการวิเริ่มและตลาดของชาวนาเอกชน รัฐบาลจำเป็นต้องใช้เงินทุนเพื่อการพัฒนาและก็ได้เก็บภาษีบางอย่างจากภาคเกษตร และชดเชยกับรับความช่วยเหลือจากเวียตนามและตะวันออก

เอกสารวิจัยของ ILO-ARTEP 2 ชั้นที่นำมาวิจารณ์มุ่งสนใจศึกษาส่วนเกินทางเศรษฐกิจใน

ระบบ สมรรถภาพการซึ่มจับแรงงานเพิ่มขึ้นของภาคเกษตร และบทบาทของแรงกระตุ้นจิตใจในกิจกรรมเศรษฐกิจนอกภาคการเกษตร มูเคอจีและโซเซชี้ว่า ในสหกรณ์ชนบทอันกว้างขวาง เกษตรกรเอาทรัพย์สินและแรงงานของตนมารวมกันเป็นกองกลาง ทว่าครอบครัวยุทธกรยังคงรักษากรรมสิทธิ์ที่ดินไว้และส่งแรงงานคนในครอบครัวของตนไปร่วมงานเพาะปลูกขนาดใหญ่ซึ่งทำโดยส่วนรวม

ผู้เขียนเสนอว่าสหกรณ์เป็นสื่อกลางซึ่งรัฐบาลสังคมนิยมลาวใช้เป็นช่องทางจัดตั้งกำกับอุปทานเบัจจยการผลิตที่สำคัญยิ่งอย่างเช่น น้ำจากชลประทาน ปุ๋ย เคมีภัณฑ์บ้องกันรักษาพืช ฯลฯ เมื่อหักค่าใช้จ่ายแล้ว ผลผลิตสุทธิร้อยละ 10 จะถูกแจกจ่ายไปให้เกษตรกรเป็นค่าเช่าที่ดินของพวกเขาทันที ส่วนที่เหลือจ่ายเป็นรายได้ให้แก่สมาชิกสหกรณ์ค่ามระบบคะแนนการทำงาน การผลิตพืชผลหลายชนิดที่ไม่ใช่ข้าวจัดตั้งกันอยู่ นอก ภาค

การผลิตรวมหมู่ ขณะเดียวกันครัวเรือนจำนวนมากมายก้เพาะปลูกผล 3 อย่างได้แก่ ก้อย มะม่วง และขนุน

ชาวาลาววัยละ 44 ไม่ได้เป็นสมาชิกสหกรณ์ ปัจจุบัน (ปี ค.ศ. 1983) ไม่มีแนวโน้มที่จะเร่งรัดการแปรรูปเกษตรกรรมเป็นแบบรวมหมู่ สหกรณ์ชนิดนี้ไม่เป็นทางการได้รับการกระตุ้นส่งเสริมและอาจผนวกเอาครัวเรือนถึงราวร้อยละ 7 เข้ามา รูปแบบสหกรณ์ชนิดนี้กำลังขยายตัวออกไป ปัญหาที่ดำรงอยู่ในสหกรณ์นั้น โดยส่วนใหญ่คือปัญหาขาดแคลนวัสดุและอุปกรณ์การคมนาคม

เอกสารวิจัยของฮันส์ ลูเธอร์ มีทำที่ต่อปัญหาการเกษตรของลาวต่างจากงาน 2 ชิ้นแรกอย่างสิ้นเชิง เขาเห็นว่าประสบการณ์ของลาวเป็นการสร้างความเจริญ "โดยปราศจากการระดมมวลประชากรให้มุ่งสู่เป้าหมายร่วมกันอย่างสัมฤทธิ์ผล" ทั้งนี้เนื่องจาก "การครอบงำทางการเมืองโดยเจ้านาย เศรษฐกิจต่างชาติ" และ "กองทหารเวียคนาม 5 หมื่นคนซึ่งตั้งประจำอยู่ในลาว" ส่วนเหตุผลฐานไปกว่านั้น เขากล่าวว่ารัฐบาลลาวกำลังแสวงหาทางให้หน่วยเศรษฐกิจพึ่งตนเอง "ซึ่งเป็นแนวทางภาคีกลัดแท้" ลูเธอร์กล่าวว่า แทนที่จะดำเนินแนวทางดังกล่าว รัฐบาลลาวกลับพยายามริคณาทาวัน ส่วนเกินทางเศรษฐกิจออกจากภาคชนบทอันเป็นนโยบายที่ล้มเหลวเพราะชาวลาไม่ร่วมมือและดังนั้นจึงทำให้รัฐบาลลาวต้องหันไปพึ่งเวียคนาม

ฮันส์ ลูเธอร์ มองและทัศนคติลาวผ่านแก้วปริซึมของแม่แบบ "พึ่งตนเอง" ซึ่งเป็นแม่แบบที่

ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมในเวลาต่าง ๆ กันในในเกาหลีเหนือ กัมพูชาใต้การควบคุมของพอลพต และจีนสมัยการปฏิวัติวัฒนธรรม ดังนั้นเราจึงมีสิทธิ์แน่ ๆ ที่จะตั้งคำถามมูลฐานต่อลูเธอร์แต่แรกเริ่มทีเดียวเลยว่า ทำไมแม่แบบทั้งหลายทั้งปวงนี้ล้วนแต่ล้มเหลว ? ชาวจีนยกเลิกการพึ่งตนเอง (และยกเลิกกระทั่งคอมมูน) แล้วหันไปใช้ระบบความรับผิดชอบพื้นฐานครัวเรือนเกษตรแทน ชาวเกาหลีเหนือเป็นลูกหนี้ต่างชาติรายมหึมา "อุคมคึกการพึ่งตนเอง" ของพอลพตพังควินลงภายใต้ความซัดแย้งของระบอบปกครองของเขาเอง และถึงอย่างไรความจริงพอลพตก็รับความช่วยเหลือจากจีนมากพอประมาณ เยี่ยงนี้แล้ว โฉนดลาวลำพังประเทศเดียวจึงควรถูกเรียกร้องให้ดำเนินนโยบายที่ทุกคนพบแล้วว่า ไม่ได้เรื่องหรือก่อให้เกิดการจำกัดการบริโภคในระดับหนึ่ง (นอกเหนือไปจากความต้องการขั้นพื้นฐาน) ซึ่งประชาชนทนรับไม่ไหวเล่า ?

ประเด็นที่สองก็คือ ถึงแม้เราจะถือแม่แบบการปฏิวัติวัฒนธรรมซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานวิธีการพึ่งตนเองกว้าง ๆ เราก็ยังพบว่า

1) มีการเก็บภาษีเกษตรรวมทั้งกะเกณฑ์เอาข้าวค่าเงินอยู่โดยตลอด มีแต่ในทฤษฎีนามธรรมของชาวตะวันตกผู้สนับสนุนการพึ่งตนเองอย่างกระตือรือร้นเท่านั้นที่ไม่มีมีการโยกย้ายส่วนเกินทางเศรษฐกิจไปให้รัฐใช้เพื่อการบริโภคส่วนรวมและการลงทุนของชาติเลย ชาวจีนไม่ใช่นกโง่งและรู้ดีว่าส่วนเกินจำเป็นแก่เศรษฐกิจสังคมนิยม (แน่

นอนว่าลูเธอร์มีเหตุผลฟังขึ้นสำหรับประเด็นที่เขาอ้างว่าสัดส่วนสำคัญของส่วนเกินถูกใช้ไปเลี้ยงระบบราชการ ทหาร ตำรวจ และการลดค่าใช้จ่ายดังกล่าวนี้ให้ต่ำสุดจะเป็นประโยชน์ต่อลาว)

2) ในจีนสมัยการปฏิวัติวัฒนธรรม ทุกคอมมูนและกองการผลิตต้องนำเอาร้อยละที่แน่นอนของรายได้จากการขายมาลงซ้ำในกองทุนสะสมเพื่อบำรุงรักษาและลงทุนในอนาคต ใช้นำรายได้จากการขายจะมีให้นำมาแจกจ่ายอย่างเสรีในหมู่สมาชิกคอมมูนก็ทำไม่

3) บรรดาหน่วย “ฟังกตนเอง” ทั้งหลายได้รับความช่วยเหลือจากรัฐเป็นอันมากในทางปฏิบัติ เนื่องจากสาเหตุทางการเมือง ตัวอย่างฉาวโฉ่ที่สุดของการนี้ได้แก่คอมมูนคำจ่าย<sup>1</sup> หลังจากนั้นการสำรวจตรวจสอบคอมมูนหลายแห่งที่เคยเอาออกอวกผู้สังเกตการณ์ต่างชาติว่าเป็นแม่แบบการฟังกตนเองอย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้นก็ให้เผยให้เห็นว่าการให้ทุนอุดหนุนแก่หน่วยการผลิตเหล่านั้นเงียบ ๆ ในรูปของปุ๋ย และเมล็ดพันธุ์ราคาถูกหรือขายเครื่องจักรการเกษตรได้ในราคาต่ำกว่า

ลูเธอร์บ่นว่าภายหลังปี ค.ศ. 1981 รัฐบาลลาวได้เปลี่ยนไปใช้ “ระบบความรับผิดชอบ” ในการผลิต (เหมือนคังที่เวียดนามทำในปี ค.ศ. 1979 และจีนทำในปี ค.ศ. 1978) ซึ่งลูเธอร์กล่าวอย่างผิด ๆ ว่ามันเป็น “ระบบมือไกรยาวสาวได้สาวเอาทางเศรษฐกิจ” คุณเหมือนว่าสิ่งที่รัฐบาลลาวน่าจะทำแทนก็คือเจริญรอยตามตัวอย่างของเหมาและดำเนินการปฏิรูปที่ดินอย่างเฉียบขาดทันที ฉะนั้น

รัฐบาลลาวควรดำเนินนโยบาย “อาหารต้องมาก่อน” และฟังกตนเองรวมหมู่โดยเก็บภาษีจากเกษตรกรรวมให้น้อยหรือไม่เก็บเลย

แต่ทว่าความใจกว้างทางการคลังที่วานี สอดคล้องกับความเป็นจริงหรือไม่เล่า? ลองดูงบประมาณรัฐลาวปี ค.ศ. 1981 คุณเป็นตัวอย่าง ในงบประมาณปีนั้น รายได้จากกำไรของรัฐวิสาหกิจและภาษีภาคเอกชน (รวมกันตกราว 930 ล้านกีบใหม่) ไม่คุ้มกับงบลงทุนของรัฐบาลซึ่งตกประมาณ 950 ล้านกีบใหม่ นี่ทำให้รัฐบาลตกที่นั่งต้องหาเงินมาเป็นงบประมาณมูลค่า 1,120 ล้านกีบใหม่จากงบประมาณชาวล้าน ๆ สมมติฐานเกี่ยวเท่านั้นที่จะทำให้ข้อโต้แย้งของลูเธอร์ฟังดูสมเหตุผลก็คือลาวไม่ควรมีการพัฒนาอื่นใดอีกเลยนอกจากภาคเกษตรกรรม (รวมทั้งไม่ควรมีอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางเกษตรด้วย)

แทนที่จะอธิปรายข้อจำกัดเหนียวรั้งความจำเริญทางเศรษฐกิจของลาวในความเป็นจริงดังที่เอกสารวิจัย ILO-ARTEP 2 ฉบับก่อนหยิบยกขึ้น ลูเธอร์กลับใช้เพียงคำประกาศอุดมการณ์แทนว่า

“ลาวไม่สามารถบรรลุถึงการฟังกตนเองทางอาหารได้ภายหลังการวางแผนพัฒนาแบบสังคมนิยมมา 5 ปีทั้งที่ประเทศมีประชาชนเบาบางและที่ดิน ให้เพาะปลูกเพิ่มเติมก็มีอยู่” “การรวมเขตเวียงจันทน์เข้ากับดินแดนส่วนอื่นของประเทศไม่สัมฤทธิ์ผลและความเหลื่อมล้ำกันอย่างสัมพันธ์ได้เพิ่มทวีขึ้นต่อไปอีก” (หน้า 28)

ขณะนั้นลูเธอร์จำต้องยอมวิบัติผลจากการทิ้งระเบิดของอเมริกา รวมทั้งลักษณะภูมิประเทศอันทรกึ้นตัวของดาว ทวีปในการวิเคราะห์ต่อมาของเขานั้น เขากลับเน้นความสำคัญของปัจจัยเหล่านี้เพียงน้อยนิด เขาไม่เข้าไปสู่ปัญหาอุปสรรคเฉพาะอันเกิดจากการขาดเครือข่ายคมนาคม ทั้งไม่เข้าไปสู่ปัญหาที่สืบทอดมาอันเกิดจากประเพณีการเพาะปลูกแก่ก่อน ในหลายพื้นที่ของประเทศกลับกลายเป็นว่า “ความล้มเหลว” ของการพัฒนาสังคมนิยมลาวสืบเนื่องมาจาก “แผนแม่แบบ” ของเวียตนาม ซึ่ง

“เวียตนามซึ่งมีประชากรล้นเกินแก่ทางานทำได้ไม่พอ มีกำลังแรงงานฝีมือซึ่งเกร็งวินัยและมีตั้งอำนาจความสะกดก้านทำเรือรวมทั้งโครงสร้างพื้นฐาน (infrastructure) เพื่อการส่งออกเพียงพอ จะเป็นฐานทางภูมิศาสตร์เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรม, กัมพูชาภายใต้รัฐบาล เฮง สัมริน จะต้องสนองข้าวราคาถูกและผลผลิตการเกษตรอื่น ๆ เช่นเนื้อสัตว์และยางพาราให้แก่การสร้างอุตสาหกรรมของเวียตนาม ส่วนลาวในฐานะสหราชอาณาจักรในหมู่ 3 ประเทศจะถูกบีบบังคับให้เข้าสู่แบบแผนการพัฒนาระดับภูมิภาคชนชั้นโดยที่ลาวมีทวีปการอุดมซึ่งจะสนองพลังงานที่จำเป็นจากเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้าและเหมืองถ่านหินของคนให้แก่การผลิตทางอุตสาหกรรม (ซึ่งตั้งอยู่ในเวียตนาม) น่าจะเป็นไปได้มากที่สุดว่า “อัครา

เป็ยียบเทียบทางการค้า” ระหว่าง 3 สหราชอาณาจักรผู้ไม่เสมอภาคกันจะถูกกำหนดตามอาวุธทางการเมืองและกำลังทางทหารทั้งในกรณีโคมีคอน (สถาเพื่อการช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางเศรษฐกิจ เป็นองค์การเศรษฐกิจระหว่างประเทศของประเทศสังคมนิยมพันธมิตรโซเวียต-ผู้แปล) ที่ถูกโซเวียตครอบงำ”<sup>2</sup>

ในทรรณะของลูเธอร์ ชาวลาวยอมวิบัติแผนการนี้ได้เอาก็เมื่อโครงการเกษตรของพวกเขาล้มเหลว ทำให้แผนการนี้กลายเป็นทางเดียวที่เหตือที่จะหาเงินมาบำรุง “ชนชั้นใหม่แห่งรัฐ” และได้รวบรวมมาสำหรับงบประมาณและเงินทุนเพื่อแผนพัฒนาต่าง ๆ

เราอาจตั้งข้อสังเกตบางประการต่อข้อโต้แย้งของลูเธอร์ได้ ประการแรกความคิดเรื่องการประกอบกันเป็นองค์สมบูรณทางเศรษฐกิจตามมาด้วยความร่วมมือกันทางเศรษฐกิจ ในหมู่ 3 ประเทศอินโดจีน ไม่ใช่เวียตนามเป็นต้นคิดแต่ประการใดเลย ความคิดนี้เจ้าหน้าที่เทคนิคอีคาพี (ECAFE: Economic Commission for Asia and the Far East) แห่งสหประชาชาติเป็นผู้เสนอขึ้นในทศวรรษ 1950 และก็เป็นที่ยอมรับกันในหมู่ประเทศอินโดจีนที่ยังไม่เป็นสังคมนิยมในขณะนั้น ตามประเทศอินโดจีนและประเทศไทยได้พบปะประชุมกันอย่างสมัครใจนับแต่ปี ค.ศ. 1957 เป็นต้นมาในคณะกรรมการประสานงานแม่น้ำโขงตอนใต้ (และยังประชุมกันอยู่ในปัจจุบัน) ประ-

เทศเหล่านี้กระทำการดังกล่าวก็เพื่อประโยชน์ในความร่วมมือกันให้ทรัพยากรแม่น้ำโขงของตนได้เป็นอาณาบริเวณจากลาวไปจดปากน้ำโขง ความจริงที่ว่าประเทศไทยได้กระแสพลังน้ำจากลาว ไม่ได้มีนิยว่าไทยควบคุมลาวแต่อย่างใดทั้งสิ้น บิที่แล้วสักส่วนสูงยิ่งของเงินรายได้จากสินค้าออกจำนวน 46 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ฯ ของลาวนั้นเงินมาจากการขายไฟฟ้าเหล่านี้ให้ประเทศไทย ก็แล้วลาวได้ประโยชน์จากการนี้หรือไม่เล่า? มีแต่ผู้ที่คลั่งไคล้ทฤษฎีพึ่งพาฉบับเคร่งครัดระมัดระวังเท่านั้นจึงจะเห็นไปได้ว่าการค้าโดยตัวของมันเองเป็นการชุกฉิบถ้าย่างนั้นแล้วทำไมลาวจะไม่ควรขายพลังงานไฟฟ้าให้ประเทศเพื่อนบ้านต่อไปในอนาคตเล่า?

ข้อสังเกตประการที่สองคือถ้าหากลูเธอร์ห่วงกังวลจริงๆ เรื่องการริบเอาส่วนเกินจากชาวนาในลาวเกินขนาดแล้ว เขาควรวินิจฉัยก่อนรับสนับสนุนการพัฒนาการค้าพาณิชย์ ซึ่งจะช่วยให้นโยบายริบส่วนเกินชาวนาดังกล่าวจำเป็นน้อยลงสำหรับการสนองทรัพยากรแก่การลงทุนซ้ำและการพัฒนาที่ว่าเขาสืบทำตรงกันข้าม

“... ถ้าหากยอมรับการพึ่งพาแบบใหม่คือความช่วยเหลือจากภายนอกและการสนับสนุนทางการเงิน ไม่ว่าจะมาจากสหภาพโซเวียต จีน หรือแม้แต่ไทยก็ตาม นี่จะมีนิบบนบังคับให้ประเทศลาวต้องผูกสัมพันธ์ทางการเมืองอย่างใกล้ชิดกับประเทศผู้ให้ และดังนั้นแล้วก็เลยพลอยทำให้เป็นไปไม่ได้ที่จะถือการพึ่งตนเองเป็นยุทธศาสตร์การพัฒน-

นาชาติอย่างแท้จริงในอนาคตอันใกล้หรือหรือ?”

ดูเหมือน “การพัฒนาชาติอย่างแท้จริง” ของลูเธอร์เรียกร้องให้ต้องไม่มีปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองหรือชุมชนกับประเทศอื่นแต่ประการใดเลย นั่นแน่ะ! พอลพทมอีกแล้ว

การวิเคราะห์ทางเทคนิคขั้นเดียวกับลูเธอร์เสนอคือการอ้างอิง “เอกสารตีพิมพ์ที่เจเนวา” ซึ่งกล่าวว่าแต่ละปีชาวนาทำผลงานเพียง 100 วันเท่านั้นและความขยันแสร้งให้เห็นว่าสามารถระดมแรงงานมาดำเนิน โครงการผลิตอาหารให้พอเลี้ยงตนเองและชลประทานได้ เข้าใจว่าลูเธอร์คงกำลังเอ๋ยถึงหนังสือเล่มที่สองที่ผู้เขียนกำลังวิจารณ์คือเล่มของคานกับลี กระนั้นก็ตามที่ดูเหมือนเขาจะกุมประเด็นซึ่งรายงานฉบับนี้ชี้ให้เห็นมาไม่ได้ นั่นคือความจริงที่ว่า การชี้นำแรงงานเข้าสู่ภาคเกษตรของลาวเองนั้นจำกัดจำเขี่ยอย่างยิ่งเนื่องจากว่า นอกจากบางพื้นที่ซึ่งเพาะปลูกหน้าแล้งแล้ว เทคนิคการผลิตที่ใช้เป็นแบบเพาะปลูกขยายพื้นที่ทั้งนี้ต่างจากวิธีการเพาะปลูก ที่เน้นมุ่งให้ได้ผลผลิตสูงมากกว่าครั้งที่ทำกันในประเทศอาเซียนข้างเคียง

ยิ่งไปกว่านั้น ลูเธอร์ไม่ได้ตั้งข้อสังเกตต่อผลของนโยบายแบบเดียวกันนี้ซึ่งครั้งหนึ่งเคยคำนึงกันในกลุ่มประชา นั่นคือนโยบาย “จำกัดชาวนาเลี้ยงชาวโรงงานไปทำการชลประทานและบูรณะโครงสร้างพื้นฐาน” ทั้งเขาก็ไม่ได้อภิปรายว่าทำไมทุกวันนี้ในประเทศจีนงานประเภทหนึ่งจึงไม่

ใช้สมาชิกคอมมูนทำกันอีกต่อไป แต่ทำสัญญาตกลงกับบรรษัทขานัญการให้เขามาคำเนิการในหลายท้องถิ่น ตรงกันข้ามลูเธอร์ใช้แม่แบบการเมืองของชาวมัวร์ อามิน/พอลพทเพื่อโต้แย้ง(ในหน้า 35-36) ว่าการค้าและแม่กระทั่งการเก็บภาษีเป็นงบประมาณแผ่นดินนั้นจำกัดขึ้นเพื่อสนองความต้องการของ “ชนชั้นแห่งรัฐ” ในองค์การของพรรคและรัฐบาล พวกนี้เป็นกลุ่มคนซึ่งบรรยายได้จากการเก็บภาษีชาวนาและฉะนั้นจึง “สนใจในความจำเวิญแบบสังคมนิยมโดยรับความช่วยเหลือจากภายนอกมากกว่าการพัฒนา โภคทรัพย์ธรรมชาติอย่างค่อยเป็นค่อยไปและการกระจาย โภคทรัพย์ธรรมชาติอย่างเสมอภาค”

เท่าที่กล่าวมาคงพอจะชี้ให้เห็นแล้วว่าการศึกษาลาวอย่างเป็นทางการโดยลงงานภาคสนามในลาวไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าทำจากกรุงเทพ ฯ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วแต่คั้นว่า เอกสารวิจัยของมเคอจี-โซเซ่ ซึ่งอาศัยงานภาคสนามในจังหวัดเวียงจันทน์เป็นพื้นฐานนั้น ได้จำเวิญรอยคามการทำงานและบทรายงานของARTEPที่คานกับดีเป็นผู้จัดทำ เป็นที่น่าสังเกตค้วยว่าเอกสารวิจัยชั้นของลูเธอร์พึ่งพาแหล่งข้อมูล จากคำให้สัมภาษณ์ของผู้สัญชาวลาวในประเทศไทยและหนังสือพิมพ์ที่ออกในกรุงเทพ ฯ เป็นอย่างมาก (รวมทั้งคำให้สัมภาษณ์ของพวกเขาเหมายิสต์บางคนที่ถูกขับออกจากขบวนการคอมมิวนิสต์ลาวค้วย) เป็นที่กลุ่มเครือขีงว่าลูเธอร์ได้สังเกตความเป็นจริงของลาวค้วยค้วยเองแค้ไหน หรือว่าลูเธอร์เพียงแค้ประณาม

ล่าวว่าได้กระทำ “ปฐมบาป” ของลัทธิแก๊และพัฒนาล้มเหลวโดยมองลาวผ่านประสพการณ์ของ “กัมพูชาประชาธิปไตย” เกาหลีเหนือ และจีนสมัยปฏิวัติวัฒนธรรมเพียงใด

ทุกวันนี้จะมีใครหน้าไหนอีกบ้างที่อยากจะใช้แก้วปริซึมแบบนี้จริง ๆ ?

-บรู๊ส แม็คฟาดแลน เขียน

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ออศเตรเลีย

-เกษียร เศษะพีระ แปล



## เชิงอรรถ

1. ดู *Journal of Contemporary Asia*, Vol. 2, No. 2, 1981, pp. 254-6.
2. ครองฤเธอร์ (หน้า 22) ระบุทฤษฎีคำเนิงานงานของโคมึคอนผลิตผลลาด เขาพูดขึ้นน้อว่าอังกการโคมึคอนเป็นเพ็ยงวิธิการของโซเวียตในการเอาประเทศยุงบ้ตภาเว็ยหรือลาวไว้เป็นเพ็ยงแก่ผู้สนองอาหารแถะวัตถุดิบตีบไปเท่านัน ดังนั้นเขาจึงเขียนดั่ง "การประสานแผนฉบับแรกขงดาวเข้าเป็นเอกภาพกับคณะกรรมการวางแผนแห่งรัฐของโซเวียต" แถะเขียนดั่งความพยายามวางแผนระดับภูมิภาคขงเว็ยคนนว่า เป็นแผนการเอาดาวลงเป็นเพ็ยงผู้สนองวัตถุดิบ  
 การจัดระเบียบแผนงานของโคมึคอนมิได้ ตั้งอยู่บนการแบ่งงานระหว่างประเทศออกเป็นประเทศผู้สนองอาหารแถะวัตถุดิบกับประเทศผู้สนองผลผลิตอุตสาหกรรม [การจัดระเบียบแผนงานของโคมึคอนอำนาจการให้สมาชิกทุกประเทศผลิตสินค้าอุตสาหกรรมบางอย่าง ทว่าในขณะที่เดียวกันก็ให้ประเทศสมาชิกเน้นเฉพาะผลิตภัณฑ์บางชนิดเป็นพิเศษภายในกลุ่มผลิตภัณฑ์กว้าง ๆ (อย่างเช่น เครื่องจักรกล หรือยานพาหนะ) ] ในลักษณะการที่ทุกประเทศสมาชิกได้ผลิตผลิตภัณฑ์บางจำพวก ถ้าหากดาวจะถูกนำเข้ามาสู่การรวมกลุ่ม "แบบโคมึคอน" ใด ๆ แล้ว การเน้นความชำนาญเฉพาะทางเศรษฐกิจขงดาวย่อมจะตั้งอยู่บนหลักการคล้ายคลึงกันนั้นแถะบางที่ดาวก็จะได้รับการขอร้องให้เพิ่มระดับความก้าวหน้าขงสมรรถภาพการผลิตทางอุตสาหกรรมในชายของตัว อย่างค่อยเป็นค่อยไป การรวมกลุ่มทีละชั้น ๆ เช่นนี้เองที่ช่วยให้ถักเว็ยการรุดหน้าจากสภาพที่เป็นเพ็ยงประเทศผู้สนองอาหารแถะวัตถุดิบเมื่อก่อนปี ค.ศ. 1945 มาเป็นประเทศที่มีภาคการผลิตสินค้าทุนพอสมควรในทุกวันนี้.
3. นอกจากความยากลำบากทางเทคนิคซึ่งเกิดขึ้น ในกระบวนการจัดรับแรงงานคนเข้ามาในภาคเกษตรเพิ่มขึ้นแล้ว ยังมีอุปสรรคด้านสถาบันอื่นๆให้ต้องเอาชนะอีก การอภิปรายปัญหาอย่างเต็มที่ที่จะหาอ่านได้ใน *S. Tshikawa, Labour Absorption in Asian Agriculture*, ILO-ARTEP, Bangkok. ซึ่งดูเหมือนจะเป็นเอกสารตีพิมพ์ที่หลุดรอดสายตาถูเธอร์ไป. (ดูทวิจาร์นัหนังสือดังกล่าวใน *Journal of Contemporary Asia*, Vol. 10, No. 4, 1980, pp. 453-55.)

ปาจารย์สาร

วารสารราย 3 เดือน

คอยพบกับฉบับ  
 "นิวเคลียร์"

จะวางแผงเร็ว ๆ นี้ !